

Novellaíró pályázatra beérkezett pályamunka

15. pályázat

2017.

A statisztikusok regényes élete

(novella a KSH pályázatára)

Egy forró fürdő meg egy tiszta ing – Géber, a hírlapíró azon merengett a kávéházba menet, hogy ki is szokta ezt a két dolgot így, egymás mellett emlegetni. Akárki is az (sokan lehetnek), bölcs ember, fején találta a szöveget: a fürdő meg az ing elengedhetetlenül szükségesek egy végiglumpolt éjszakát követő reggel túléléséhez.

Géber az ing fölhúzása után frissnek érezte magát, akár egy barnára sült cipó a sváb pékség kirakatában. A ruhadarab makulátlan volt és ropogósra vasalt. A szolgáltatás nem volt része a kialkudott szobaárnak, sőt igazából semmiféle alkuban nem volt benne, özvegy Schweinerné saját elszánástól vezéreltetve, grátisz vasalta a hírlapíró ingeit és pantallóját, olykor a foszladozó zakóját is, amelyet ráadásul egyszer meg is stoppolt – csak mert (legalábbis özvegy Schweinerné szerint) ez egy jóra való, rendes és tisztességes fiatalember, Isten ments, hogy elkallódjon, és különben is, mindenki számára előnyös, ha a szoba kiadója és bérlője kölcsönösen becsben tartják egymást. Mert hát tényleg nincs amúgy a Géber úrral semmi baj – szokta mesélni özvegy Schweinerné a szomszédoknak és a sarki fűszeresnél –, igaz, ebben talán az is közrejátszik, hogy a hírlapíró viszonylag keveset tartózkodik odahaza. Viszont amikor hajnaltájt megérkezik, akkor se kurjongat, kintornásoktól tanult kuplékat és pajzán nótákat sem énekel, hanem diszkréten bezörget a házfelügyelő ablakán, zokszó nélkül megfizeti az éjjeli kapupénzt, utána pihen egy keveset, és már megy is még a délelőtti folyamán a dolga után.

Valójában amit a derék özvegy pihenésnek tartott, az nem teljesen az volt. Voltaképpen csak nagy jóindulattal lehetne pihenésnek nevezni. Ugyanakkor, Istennek hála, a fiákeresek is pontosan tudják, hogy azokban a pirkadat körüli órákban senkinek nem sietős, a kávéháztól hazáig lehet hunyni egyet, sőt némely emberségesebb hajtó azt is megvárja, amíg utasa fölébred, és nem rázza föl azonnal, mondván, ideje odébbállni. Persze úriember ezzel nem él vissza, legföljebb egy-két percnyi szundikálást engedélyez magának a fiáker ülésén, mielőtt fizet és távozik. Jöhet a forró fürdő (az is csöndben, nehogy fölriadjon özvegy Schweinerné, ráadásul a kádban megint van egy kis mód a bóbiskálásra), majd a tiszta ing, és máris vár az íróasztal, meg a rettenetes üres fehér papír, amire írni kell, mielőtt a szerkesztő holmi leadási határidővel revolverez.

Az írás magányos tevékenység, olyannyira elviselhetetlenül az, hogy a hírlapíró rendszerint nem is tudja egy ültében sokáig ülni. A gyomor megkordul, a forró fürdő hatása oszladozik, a vasalt ing pedig önmagában mindenre nem elég. Úgyhogy, csak mint máskor, ezen a reggelen, illetve délelőttön is, amelyen történetünk játszódik – valamikor játszódnia kell, a történetek már csak ilyenek –, Géber szokás szerint vetett egy vágyakozó pillantást a vetetlen és jobbára kihasználatlan ágyra, megfogadta, hogy ma este feléje se néz se a New Yorknak, se más kávéháznak, majd letette a tollat a kalamáris mellé, zsebébe gyűrte a félig megírt papírt, vállára kanyarintotta az özvegy Schweinerné által stoppolt zakót, és elindult kifelé. A szoba ajtajából még vissza kellett fordulnia, mert a kissé csorba hegyű, de azért kifogástalanul író és a tintát is alig csöpögtető plajbász az összevissza karistoltt, ám hálistennek csupán éppen hogy billegő asztalon maradt.

Özvegy Schweinerné a konyhában zörgött az edényekkel – alighanem megengedhetné magának, hogy cselédet alkalmazzon, ám esze ágában sincs, elvégre a cselédek nemcsak lopnak, de el is csavarják az albérlők fejét, és a végén úgymint bordélyban végzi mind –, így aztán Gébernek ezúttal nem kellett annyira ügyelnie a lábujjhegyen járással. Azért persze rendes ember lévén vigyázott, hogy ne csapjon nagy zajt. Legalább idehaza erre többnyire figyelni szokott. Harsány hangokat most úgyse bírt volna kiadni magából, azok ott maradtak mind egytől egyig a New York kávéházban.

Az utat a Meteorig gyalog tette meg, hiszen tudvalevő, hogy a frissességhez és az edzettséghez szükséges a mozgás, addig a három percig mindenféleképpen, amíg a hírlapíró a kávéházig elér. És hát az egészséghez változatosság is kellek, nem véletlen hát, hogy Géber soha nem ott kezdte a napot, ahol néhány órával korábban az előzőt befejezte. A délelőttök egy részét rendszerint a Meteor kávéházban töltötte, ahol egy jó nagy adag, üveg pohárban fölszolgált Einspanner és pár ropogós kifli mellett átlapozta a legfrissebb újságokat – természetesen kizárólag a konkurenciát, elvégre az ember saját lapjának véglegessé kinyomtatott változatában úgymint csak a sajtóhibákat veszi észre, amin aztán fölöslegesen bosszantja magát. Az ilyesmit hagyjuk inkább a mindig paprikavörös szerkesztőre. Másrészt a kávéházban olvasás mellett írni is lehet. Géber is rendszeresen itt, a tükörfényesre polírozott, csillogó asztalon fejezte be azonnali leadásra szánt cikkeit, a munka röpke szüneteit pedig arra használta fel, hogy a habos kávé hörpölgetése mellett a hatalmas kávéházi ablakokon keresztül bámulta a viszonylag korai órák ellenére is népes körutat, a sürgő-forgó sokaságot: a beszerző körúton járó cselédeket, az újságot árusító

rikkancsokat, a hivatalba siető urakat, a barátnékat látogató dámákat, a csörömpölő villamosokat meg a zötykölődő konflisokat, amelyek bakjain a hajtók rezzenéstelen arccal fojtották magukba a tömeg miatti lassú haladás okozta káromkodásaikat.

A tavasz vége volt, virágillat úszott a levegőben, de olyannyira élénken, hogy elnyomta a nagyváros időnként orrfacsarásig émelyítő szagát. Föltartóztathatatlanul, színpompás fényben és édes langymelegben közeledett a nyár, bizsergetve szívet, lelket, bendőt egyaránt. Az élet könnyűnek és szépnek ígérkezett, aminek érzetét a távoli frontvonalakról folyamatosan áramló háborús hírek és az utcasarkon kéregető hadirokkantak látványa sem tudta olyan nagyon elrontani. A kávé is meglepően jónak bizonyult, dacára a hadfelvonulások miatt akadozó beszerzésnek, érezhetően valódi volt, nem cikóriából pancsolt pótlék. Csoda hát, hogy szegény hírlapíró nem tudott a munkájára figyelni? Különösen úgy nem, hogy az odakint korzózó csinos kisasszonyok mellett az egyik konkurens lapban egy fölöttébb szokatlan fölhívásra is fölfigyelt.

Géber kétszer is elolvasta az ominózus szöveget. Némiképp fölöslegesen, mert másodjára sem értette meg, hogy miről is van szó. Leginkább az utolsó bekezdést nem. Egyébként szakmai szemmel nézvést határozottan míves visszaemlékezés volt egy éppen negyedszázada bekövetkezett halálesetre, amely – mint a cikkszerző kolléga fogalmazott – fájdalmas hirtelenségével máig ható érvényben rázta meg a hazai és a nemzetközi tudományos közvéleményt. A mementó azonban természetesen nem is annyira a halálesetről, mint inkább annak elszenvédőjéről szólt. Géber a homlokát ráncolva azon merengett, hogy eme szép késő tavaszi napot megelőzően mikor és hol hallhatta az elhunyt nevét. Hiába törte azonban busa fejét, hiába csavargatta csenevész bajuszának erőltetett kunkorodó végeit, nem jutott előző alkalom az eszébe.

Nem volt mit tenni, magához intette Ábrist, a pincért, elvégre ebben a városban a fiákeresek, a kasszírnök és a kéjnők, na meg a tiltott abortuszt űző zugarvosok mellett a pincérek ismerik a legtöbb embert és tudnak a legtöbb dologról. Lám, ez a drága ember mindjárt loholt is az asztalhoz, és már nyúlt is a zsebébe, hogy előhúzzon onnét pár kutyanyelvet – azaz hosszúkás téglalap alakú jegyzetpapírt –, mivel nagyon is tisztában volt avval, hogy az efféle firkászok ebből szoktak a leghamarább kifogyni – természetesen rögvest a pénz után.

– Mondja csak, Ábris, maga tudja, hogy ki volt Keleti Károly?

– Hogyne tudnám, kéhem – felelte némi sértődöttséggel a hangjában a megszólított.
 – Egy nagyszehű ember. Kiváló tudós. A Magyar Kihályi Központi Statisztikai hivatal első dihektóha.

Tudni kell, hogy Ábris bírt a városban a legszebben és a legelőkelőbb módon raccsolni. Még az öreg bárókat és a rátarti gigerliket is fölülmúlta benne. Ráadásul mindezt magától értetődő természetességgel cselekedte. Egyesek tudni vélték, hogy Ábris ifjúkorában egy császári-királyi kamarásnál szolgált lakájként, és ott leste el a raccsolás művészetét. Mások ellenben biztosak voltak abban, hogy nála ez nem tanult dolog, hanem természetes. Elvégre úrnak születni kell, még akkor is, ha a fehér inghez és az elefántcsont-utánzatú mandzsettagombhoz kávéházi kötényt visel az ember. Márpedig Ábris virtigli úriember volt, ehhez nem férhetett kétség. Úgyhogy azokat a pimasz zöldfülűeket, akik a háta mögött netán Ábhisként merészelték emlegetni, a Meteor kávéház közönsége rendre azonnali kiközösítéssel, mi több, olykor veréssel fenyegette meg.

Hja, persze – futott át a válasz hallatán Géber fején. – Ostoba kérdés volt. Hiszen a pincérek nyitás előtt át szokták lapozni a sajtót. Nyilván Ábris is látta a cikket.

– Természetesen én is tisztában vagyok evvel. Viszont az igazat megvallva sajnos keveset tudok a nevezett úrról. Leginkább azért, kedves Ábris, mert negyedszázada én még pajzán gondolat formájában sem léteztem. Másrészt, kérem, az életnek azon területe, ahol e kései nekrológvban említett jeles férfiú igen magas szinten tevékenykedett, mi tagadás, meglehetősen távol esik az én érdeklődési körömtől.

Ábris kifelé nézett a Meteor kávéház hatalmas kirakatablakán, mintha a konkurencia, a szemközti New-York kávéház a délelőtti órák ellenére is lassan megtelő teraszát tanulmányozná. Valójában azonban tekintete valahova a messzeségbe merengett.

– Sajnos nem volt szehencsém személyesen ismehni a méltóságos néhai Keleti uhat. Amikoh ő élt, én még nem a vendéglátásban szolgáltam. De hallottam többszöh emlegetni a nevét. Túl azon, hogy hatalmas szaktekintély volt, élete nem szűkölködött fohdulatokban.

– Ezt meglepve hallom – Géber, mintha vissza akarná irányítani magára a pincér figyelmét, megzörgette a kezében lévő újságot. – Ugyanis megmondom őszintén, kissé csodálkozom azon, hogy halálának 25. évfordulójára, amely – itt a cikkekre pillantott – egybeesik a magyar statisztikai szolgálat alapításának 50 éves jubileumával, ami tudvalevőleg Keleti úr nevéhez fűződik... – Géber érezte, hogy belegabalyodott a mondatba, így hát gyorsan átmetszette a gordiuszi csomót: – Na de szóval, ez mind együttesen is elegendő

lenne arra, hogy az általa létrehozott Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal eme jeles kettős évforduló alkalmából pályázatot írjon ki, miszerint szülessenek novellák Keleti Károlyról?

Ábris megigazította cvikkerét, mint mindig, amikor fajsúlyosat készült mondani.

– A statisztikusoknak hegényes életük van, Gébeh úh, kéhem. Az embeh csak azt hinné, hogy egész nap áhindexekkel foglalkoznak. Holott nem! A méltóságos néhai Keleti Káholly úh például kamaszfejjel Bem tábohlok sehegében szolgált. Ifjúkohában festegetett, állítólag nem is hosszul, akáh piktoh is lehetett volna, amennyiben nem a tudománynak szenteli életét. Nemcsak akadémikus volt, kéhem, hanem szenvedélyes vadász is. És hogy mennyihe théfás embeh is volt, az abból is kitűnik, hogy vadászskutyáinak mindig olyan nevet adott, amely H betűvel kezdődik.

– Már mint milyen betűvel? – kérdezte Géber, nagyon ügyelve arra, hogy hangjából még véletlenül se érződjön ki gúny.

– H... Mint mondjuk Hojt.

– Értem – morogta Géber.

Ábris folytatta tovább:

– A szegediek is igen sokat köszönhetnek Keleti Káholynak, miután a nagy áhvizet követően a néhai méltóságos dihektóh úh adománygyűjtéshe szóló fölhívást tett közzé nemzetközi tudományos folyóihatokban. A Magyar Kihályi Központi Statisztikai Hivatal pedig, amelynek, mint említettük, legelső dihektóha volt, egy ideig az ő lakásában működött. Akkoh még nem épült meg Budán a székházuk, tudja, Gébeh úh, kéhem, ott, a Statisztika téhen, a Hózsadomb aljában, nem messze a Mahgit hídtól meg Gül Baba tühbéjétől.

Géber bólintott, mintha tudná. Közben azt nézte, hogy Ábris messze révedő tekintete nem-e olvassa valahonnét ezeket a dolgokat. Talán a New York karzatára vannak kiírva? Nehéz elhinni, a New York nem hajszálpontosan szemben van, a tiszta rálátáshoz Ábrisnak csavarnia kellett volna egyet szálfagyenesen álló törzsén.

Az ember feje nem káptalan, ám a pincéreké a jelek szerint mégis csak az.

– Eleget teszek a pályázati fölhívásnak – a hírlapíró ültében is kihúzta magát, már persze amennyire azt egy görnyedt hát engedi. – Novellát írok Keleti Károly életéből. Túl azon, hogy ezáltal végre szépírói hírnevet szerezhettek, az elnyerhető summa is egészen elismerésre méltó pénz. Ezekben a háborús időkben különösen sokat számít némi plusz korona

– Nem tetszett még kapni behívót, Géber úh? – kérdezte kissé halkabban, atyailag bizalmaskodó hangon Ábris.

– Nem. És nem is fogok. Van egy kis tüdőcsúcsom. Nem vészes, ám arra éppen elegendő, hogy ne kelljen magamra öltönnem azt az átkozott csukaszürke K. u. K. uniformist.

– Ó... Talán szociálistának tetszik lenni, kéhem?

– Nem, Ábris, egyáltalán nem vagyok szocialista. Ellenben pacifista vagyok. Mert én, kérem, már az elején láttam ennek az egésznek az értelmetlenségét. Tudja, már akkor, amikor ünneplő tömegek kísérték a vonatokhoz a frontra induló századokat, és mindenki biztos volt abban, hogy mire a falevelek lehullanak, visszatérnek a katonák. Ennek lassan három éve, de én a magam részéről biztos vagyok abban, hogy ősszel, amikor negyedjére is le fognak hullani, még mindig tart ez a nyavalyás háború. Isten látja lelkemet, nincs, aki nálamnál elszántabban támogatná új királyunk békekötési szándékát, csak éppen valós terveket nem látok arra vonatkozóan, hogy őfelsége miként tudná egyben tartani a háború után a birodalmát, amelyet a benne élő nemzetiségek szétfeszíteni készülnek.

A pincér hümmögött. Szinte látszott, ahogy forognak a gondolatok ősz fürtjei mögött, ám azokat megtartotta végül magának. Helyette azt mondta inkább:

– Én a maga helyében, Gébeh úh, a méltóságos néhai Keleti úh páhbajhól íhnék novellát. Mert az aztán végképp hegénybe való. Novellába pedig végképp. Mondhatni, tollhegyhe kívánkozik.

– Hogy miről, kérem?

– A páhbajhól, amelyet a néhai méltóságos úh a maga egyik igen tisztelt kollégájával vívott.

– Miféle kollégámmal?

– Áldoh Imhe az illető neve. Nem biztos, hogy ismehni tetszik. Máh nagyon idős embeh. Volt cisztehcita pap, aki kilépett a hendből és híhlapíhónak állt. De hegényeket is íht, meg fohdított is. Sokat élt vidéken. – Ábris a messzeségből végre Géberre nézett, és talán mert úgy érezte, hogy magyarázattal tartozik a minden jel szerint a fejébe beleépített enciklopédia okán, magyarázatként azt fűzte hozzá: – Áldoh úh néha ellátogatott hozzánk is. Báh a legszívesebben a Bahossban időzött. Mindenesethe időnként találtunk alkalmat ahha, hogy váltsunk néhány szót. Akkoh mesélt a páhbajhól.

– Mikor történt ez?

– Amikoh mesélt? Nem tudom, kéhem. Páh esztendővel ezelőtt. Máh akkoh is vénséges vén embeh volt.

– Nem, kérem, nem a mesére értettem a kérdést. Hanem a párbajra.

Ábris levette a cvikkerét és akkurátusan dörzsölni kezdte a lencséket azzal a méretes keszkenővel, amellyel rendszeren az asztalokról szokta letörölni az ujj- és tenyérlenymatokat, miközben összegyűjtögette az eldobált szivarvégeket, meg a kártyásoknak a legkülönbélebb helyeken elrejtett és rendre ottfelejtett cinkelt lapjait.

– Azt még kevésbé tudom, kéhem. Szegény Áldoh úhnak több hasonló ügye volt...

– Milyen ügy? – szakította félbe türelmetlenül Géber. – Nőügyek?

A pincér nem hagyta magát zavartatni:

– Némelyikből sajtópeh lett, másokból páhbaj. Áldoh úh nem mindig ügyelt a tolláha, és ezúttal valami olyat íht a statisztikáhol, ami nem volt helyénvaló. A méltóságos néhai Keleti úh viszont volt olyan nagyvonalú, hogy gyakohlott vadász és kiváló lövész lévén lemondott a pisztolyhól, úgyhogy kahddal estek egymásnak. De hát Áldoh úh így is össze lett hendesen kaszabolva, tiszta véh volt, szegény. Na, én nem látta, ő mesélte ezt.

– Ezek a párbajok... – Géber a fejét csóválta. – A régi virtus, ugye... Amit nem bírunk, kérem, elengedni. Ha az uraknak bajuk van egymással, akkor egymásnak rontanak, hol karddal, hol pisztollyal. A bíróság pedig olykor a törvényt is megszegve elnézően kezeli ezeket. Ha a kocsmában az egyik parasztgyerek beveri a másik fejét, azt a siralomházba zárják. A mi dzsentrijeink pedig megússzák a kaszabolást némi figyelmeztetéssel.

Ábris kissé meghajtotta magát.

– Pedig most ugyebáh lenne hol vehekedni, kéhem, például a fhonton a muszkákkal.

A hírlapíró két orcáján egyetlen szempillantás alatt vörös rózsák nyíltak, mintha még az éjjeli mulatozás köszönt volna vissza ilyenképpen. Gyanakodva méregette Ábris ábrázatát, ám az ugyanolyan jámbor maradt. A pincér a jelek szerint nem a tüdőbajos firkászokra célozgatott, hanem valóban a párbajozókra gondolt.

– Megyek, megkeresem ezt az Áldor urat – Géber egy pillanatra megtorpant a név kiejtése előtt, mintha nem lenne biztos benne. – Írja a fogyasztásomat, kérem, Ábris, a többihez.

– Tehmészetesen, Gébeh úh. Tudom, maholnap elseje van, éhkezik a fizetés...

– Még ha csak a fizetés, Ábris! Arra manapság nem mindig lehet számítani. A háború soha nem ér véget, a papír meg egyre fogy. Az újságok is egyre vékonyodnak, a cenzúra is

szorgoskodik. Hanem a novellapályázat! Abban ott a lehetőség! – Géber olyan hevesen pattant föl a tükörfényesre polírozott asztal mellől, hogy majdnem lerántotta a makulátlan damasztabroszt és vele együtt a teljes terítéket a kiflimorzsákkal meg a habos kávé maradékával. – Megyek is, megkeresem ezt az Áldort, meghallgatok még néhány embert, aztán megírom a Keleti Károllyal vívott párbaj történetét. Meglássá, Ábris, ez lesz a nyertes novella a – egy pillanatra megakadt, bele kellett néznie a még mindig ugyanott nyitva lévő konkurens újságba – mármint a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal irodalmi pályázatán. Hála magának, barátom! Örök hála! – Nagy lendületében meg is rázta volna a pincér kezét, ha az nem tartotta volna még mindig benne a frissen megtisztogatott cvikkerét. – Meglátja, abból a pénzből, amit nyerni fogok, nemcsak az e havi tartozásomat fogom kiegyenlíteni, hanem a múlt havit is... Meg talán az előzőeket is... Mondja csak, hol találom ezt az idős kollégát? Mit is mondott, menjek a Baross kávéházba?

–Hát, azt sajnos nem tudom... Máh egy ideje nem találkoztam vele. De talán szemben – a pincér a körút másik oldala irányába bökött – a kollégái meg tudják mondani, hogy él-e meg egyáltalán, és ha igen, mehhe, máhmint Pesten-e, vagy vidéken...

– Köszönöm, drága barátom! Elmondhatatlanul sokkal tartozom magának.

Ábris enyhe mosollyal a szája szegletében bólintott, mint aki ennek végképp nem tud ellentmondani.

Géber leemelte az asztal melletti fogasról a kalapját és a fejébe nyomta.

Mielőtt azonban távozott volna, a pincér utána szólt:

– A cikket be se tetszik fejezni, kéhem? – Ábris a félig megírt papírlapra mutatott az asztalon. – Vagy amennyiben máshova tetszik most menni, maga után küldessem?

Géber legyintett.

„Dőreség!” – ez volt a mozdulatában.

Minek ide cikk, amikor novella születik?

„Potomság!” – ahogy állítólag Petőfi mondotta volt a segesvári ütközetben, midőn megkérdezték tőle, tart-e a muszkáktól.

Szegény Gébert akkor ütötte el a fiáker, amikor a Meteorból átrohant a New York kávéházba. A kocsis ezúttal nem fogta vissza a káromkodást. Ám Géber nem erre figyelt. Mielőtt elsötétült volna előtte a világ, végre eszébe jutott, ki is szokta emlegetni ezt a forró fürdős, tiszta inges dolgot. A drága jó Molnár Ferike! Aki azt szokta hírelni magáról, hogy annak idején ő dobta a Dunába a New York kávéház kulcsait, hogy az ne zárhasson be soha.

Pedig mindenki tudja, hogy amikor a New York megnyitotta kapuit, a Ferike még siheder legény volt, aki legfőbb vágyakozhatott a kávéházak iránt. Legalábbis akkor még. Később persze, szó se róla, rendesen belejött ebbe is.